

הדרך להסיר כל טינה ושנאה מהלב היא ע"י התחזקות שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזין עליו מלמעלה!!!

לפי"ז מובן סדר הפסוק לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ה' (ויקרא יט, יח). התורה הק' מצווה לנו 'לא תקום ולא תטר', ואם תאמר הא חבירי עשה לי רעה, והטבע הוא שאשיב לו גמולו רעה, אומר על זה התורה הק' 'ואהבת לרעך כמוך', היינו שהטבע היא שבני אדם שמיטיבים אחד לזולתו בעל כרחך יסולק הטינא ויוולד אהבה ביניהם.

ואם תאמר, איך אפשר להיטיב לזולתו כשהוא הרע לי, על זה מסיימת התורה הק' 'אני ה'', אני הוא הרי העושה והגוזר על כל הדברים שיעשה ושיקרה, ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה וכו', ולכן היות שאין חבירך אחראי על מה שנעשה לך, א"כ לא צריך להיות קשה לך להטיב לו.

« מהו השכר הגדול למי שמתאפק בזמן שמבזים אותו?? »

הסבא קדישא מרן החפץ חיים, כותב על כך בספרו **שמירת הלשון** (שער התבונה פרק ח) בזה הלשון: "וכשיהיה מקבל את הדין על עצמו באמת, בוודאי הקדוש ברוך הוא ירומם קרנו למעלה עבור זה, בעולם הזה ובעולם הבא, כמו שמצינו אצל דוד המלך ע"ה, בשעה שקילל אותו שמעי בן גרא ועיפר אותו בעפר, ורצו עבדי דוד לקנאות לכבודו עבור זה, לא הניח להם, וקיבל על עצמו הדין באומרו, ה' אָמַר לו קָלַל (שמואל ב' טז, י)."

החפץ חיים מציין את דברי רבותינו, שבאותו שעה זכה דוד להצטרף לאבותינו הקדושים, אברהם, יצחק ויעקב, שלוש רגלי המרכבה, ולהיות רגל רביעי למרכבה. הרי זהו דבר שאין אנו יכולים לתאר בכלל, שכר עצום ואדיר, שאין למעלה הימנו, וכל זה בעבור ששתק על עלבוננו ומחל על כבודו.

ראו נא ראו מש"כ **החיד"א** (מתוק דבש ט) על נסיונו של דוד המלך במה שקבל יסוריו באמונה, וז"ל: "דוד מלך ישראל עם כל צדקותיו ודבקותו בה', ונידוד שנתו בלימוד התורה, עדיין לא זכה להיות 'רגל רביעי במרכבה' אלא בשעה ששמעי בן גרא חרפו וגדפו וקללו קללה נמרצת ועפרו בעפר והוא הבלג ולא השיבו דבר, ואדרבה אמר 'הניחו לו ויקלל כי ה' אמר לו קלל' ואז זכה למעלתו השלמה", עכ"ל הנורא.

ובענין זה עי' בדברים הנוראים שכ' **בילקוט שמעוני** (איוב, אות כג, ג), וז"ל: "אשרי אדם שנגעו בו יסורין ולא קרא תגר אחר מדת הדין, א"ר חנינא בר פפא, איוב, אלולי לא קרא תגר כשבאו עליו יסורין, כשם שאומר עכשו אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב, כך היו אומרים אלהי איוב וכו'", עכ"ל.

כלומר האבות הקדושים שהיו במדרגה שאין לנו השגה בהם, והם היו המרכבה לשכינה הק', אעפ"כ אם איוב - לגודל נסיונותיו ויסוריו - היה מושלם במדה של קבלת היסורים באהבה, והיה מקבל מאורעות חיים באמונה מבלי קריאת תגר, היה זוכה להצטרף לג' האבות ולהכלל עמהם לנצח נצחים. ומי זה שבאמת זכה להיות רגל רביעי למרכבה הקדושה, זהו דוד המלך ע"ה שאכן דוקא מאותה סיבה שלא זכה לזה איוב, הוא זכה בה, כי הוא הצטיין במדה גדולה ונפלאה זו.

אך לא רק דוד המלך זכה לשכר עצום ומופלא, החפץ חיים מעמידנו על כך שכל מי שינהג כך, ימחל על כבודו וישקיט את כעסו, יזכה למידה

« איך אפשר לצוות שלא לשנא את מי שהרע לי? »

כתוב בפרשה לא תשנא את אחיך בלבבך (ויקרא יט, יז). פרק נכבד בהלכות אמונה למד מכאן בעל **הפלא יועץ** (ערך שנאה), וכלשונו הטהור: "לא הוצרך לצוות שלא לשנא את מי שמטיב עמו ואין לו עליו שום תרעומת, דמהיכי תיתי שישנא אותו, ובודאי שאוהב אותו. לא הוצרך הכתוב אלא למי שהוא אויבו ומבקש רעתו, על זה צייתה תורה שלא לשנא אותו ולאהוב אותו בגופו."

"ונהי שדבר קשה הוא, לשלם טובה תחת רעה וכו', אבל כיון שצינונו כן יצרנו, שמע מינה שהוא דבר שיכול להתקיים, שלא נתנה תורה למלאכי השרת, ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו (ע"ז ג.), אלא שצריך טרחה גדולה והתמדה רבה לחשוב מחשבות, שמפי עליון תצא הרעות והטוב לטובתו של אדם, ואין אדם יכול להרע לחברו או להיטיב, או לנגוע במה שמוכן לחברו אפילו כמלא נימא בלי גזירת שד"י, והרבה שלוחים למקום לעשות הטוב בעיניו להנאתו של אדם בעולם הזה או בעולם הבא. כזאת וכזאת החי יתן אל לבו ויאמין בזה באמונה שלמה, ויתחזק במחשבות טהורות תמיד להעביר שנאה ולעורר את האהבה, ולפום צערא אגרא", עכ"ל.

כיוצא בו, כבר מצינו בספר **החינוך** על האמור שם בעניין לא תקם ולא תטר את בני עמך (ויקרא יט, יח), וז"ל החינוך (מצוה רמ"א): "משרשי המצוה, שידע האדם ויתן אל לבו, כי כל אשר יקרהו מטוב עד רע, הוא סיבה שתבוא עליו מאת השם ברוך הוא, ומיד האדם מיד איש אחיו לא יהיה דבר בלתי רצון השם ברוך הוא, על כן כשיצער או יכאיבו אדם, ידע בנפשו כי עוונותיו גרמו, והשם יתברך גזר עליו בכך, ולא ישית מחשבותיו לנקום ממנו כי לא הוא סיבת רעתו, כי העוון הוא המסבב, וכמו שאמר דוד עליו השלום הנחו לו ויקלל כי אָמַר לו ה' (שמואל ב' טז, יא)", עכ"ל.

ולפי זה מבינים מאמר חז"ל (ברכות סד: ועוד) "תלמידי חכמים מרבים שלום", וכמו שכמדומני שמעתי בשם ר' יחזקאל **לעווענשטיין זצ"ל**, שהביאור הוא, שכיון שתלמידי חכמים יודעים וחיים עם האמת והאמונה ש'אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה', והיינו, שאפי' שכשחבירו ציערו, הם יודעים שבאמת אין זה 'חבירו' שציערו כיון שהוא רק שליח של הקב"ה, וכמו הדוור (-פאסט טרעגער) שמעביר מעטפה עם תוכן לא נעימה לבעל הבית, אז אינו עולה בדעתו לכעוס על הדוור, שהרי הוא בסך הכל השליח מהשולח. כך הוא בכל שאר הגורמים בעולם הזה, שהם רק שליחים מהקב"ה להוציא את רצונו. ולכן תלמידי חכמים מרבים תמיד שלום, ואין כועסים אחד על השני.

וכתב הרד"ק בשם רבו ר' **סעדיה גאון**, על הפסוק שאמר דוד המלך אוֹבְיָי יֹאמְרוּ רַע לִי מְתֵי יָמוֹת וְאָבֵד שְׁמוֹ (תהלים מא, ו), וְאָתָה ה' חֲנִנִי וְהִקְיִמְנִי וְאֶשְׁלְמָה לָהֶם (תהלים מא, יא), ומבאר רבינו סעדיה גאון: "וְאֶשְׁלְמָה לָהֶם - ישלם להם טובה תחת רעה, כפי שה' רוצה ממנו, וכמו שאמר (בהמשך הפסוק פסוק יב) בְּזָאת (-שאשיב להם טובה תחת רעה) יְדַעְתִּי כִּי חִפְצָתְךָ בִּי, והוא דבר ה' (בפרשתינו) לא תקם ולא תטר את בני עמך", ע"כ.

ואיתא מהגר"א (בפירוש מגילת אסתר הנדפס באבן שלמה, בהערות ע"פ חור כרפס ותכלת) וז"ל: "והענין, כי הראשונים היו צנועין בפנים, כמ"ש שתלו בטחונם במקום, ולא היה בהם שנאת חנם שהכל הוא בלב, ומעשיהם הרעים מבחוץ ע"ז ג"ע וכו'. ואחרונים להיפך, תורה ומע"ט וכו', אבל שנאת חנם היה בהם, ולכך אמר ראשונים שנתגלה עוונם נתגלה קיצם וכו', עכ"ל".

ודבריו הק' מבוארים ומפורטים יותר במקום אחר (אבן שלמה אות ס'), וז"ל: "כל העבירות והחטאים באים מחמדה, כמ"ש כי לא תחמוד כולל כל הדברות וכל התורה. והסתפקות שהוא ההיפוך, הוא יסוד של כל התורה, והוא אמונה שלימה שלא לדאוג דאגת מחר. ומי שליבו טוב במידת הבטחון אע"פ עובר עבירות חמורות הוא יותר טוב ממי שמחוסר בטחון, שע"ז בא לידי קנאה ושנאה, אע"פ שעוסק בתורה ובגמ"ח, שכ"ז אינו אלא לעשות לו שם", עכ"ל".

ודברי הגר"א משלימין זה את זה, ותוכן דבריו הוא, שבבית ראשון תלו בטחונם בהקב"ה, והכוונה שבפנימיותם היו טובים, כי הבטחון אין הכוונה כמו שמורגלים אצלינו שבעת צרה אומרים 'ה' יעזור' וכדו', אלא בטחון פירושו אמונה שלימה, ואפילו אם הוא עובר עבירות, זה הוא רק בחיצוניות, והוא נכשל בשמיעה לעצת יצה"ר, ואין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח שטות, אבל עצמותו ומהותו טוב הוא.

משא"כ בבית שני היה שנאת חנם שהוא בלב, ויש קלקול בלב, ושורש שנאת חנם הוא שאין בטחון ואמונה שלימה, ומזה בא לידי קנאה ושנאה, וכל החטאים והעבירות באים מן החמדה, וזה גרע יותר מעבירות חמורות, כי הוא בפנימיות ועצמיות האדם, ואם פנימיותו מקולקל, נמצא שכל המצוות והתורה וגמ"ח שהוא עושה אינו אלא לעשות שם ופרסום, וזה קלקול עמוק הרבה יותר. ולכן באמת הביא חורבן עמוק יותר, ובבית ראשון שהקלקול היה בחיצוניות חרב רק התקרה, ובבית שני שהיה קלקול בפנימיות, חרב עד היסודות.

ובאמת דברי הגר"א מבוארים בירושלמי (יומא פ"א ה"א) שאמרו בזה"ל: "מצאנו שלא חרב הבית בראשונה אלא שהיו עובדי ע"ז ומגלי עריות ושופכין דמים. אבל בשני מכירין אנו אותם שהיו יגיעין בתורה וזהירין במצוות ובמעשרות, וכל ווסת טובה היתה בהן, אלא שהיו אוהבין את הממון ושונאין אלו לאלו שנאת חנם, וקשה היא שנאת חנם שהיא שקולה כנגד ע"ז וג"ע ושפ"ד", ע"כ.

ולכאן למה הכניסו את 'אוהבים את הממון' לכאן, ומה הפגם הגדול שבזה. ולפי דברי הגר"א, מובן היטב, שע"י שלא היה להם אמונה ובטחון אמיתית, שלא לדאוג דאגת מחר, וחשבו שכוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, לכן אהבו מאד את הממון, וזהו שורשו של כל העבירות כולם, ולכן זה הביא אותם בסוף גם לשנאת חנם. ואם היו יודעים וזוכרין שאין אדם נוגע במוכן לחבירו אפילו במלא נימא, לא היו באים לידי קנאה ותחרות ולשנאת חנם.

ולפי"ז אפשר להבין את לשון חז"ל מדוע קראו לפגם הזה 'שנאת חנם', וכי לחינם הוא, הבה נקרא מצד את כל אחד ששונא חבירו ונשאל אותו מדוע הוא שונא את חבירו, הלה יביא לנו טענות ומענות עד אין סוף, וכי לזה 'חינם' יקרא.

אלא כוונת חז"ל בזה, שכיון שאנו יודעים שאין אדם נוקף אפילו אצבע קטנה אלא אם כן מכריזין מלמעלה, אם כן זה שעשה לו רע, הוא עשה מעשה קוף בעלמא, והוא היה כמו שליח שמביא לאדם איזה שליחות, ולכן זה באמת שנאת חנם.

רבה של שחר. וכהאי גוונא בכל אדם ואדם, אם יזכה למידה זו בשלימות, יהיה נחשב לעתיד מאוהבי ה' יתברך ויאיר קצאת השמש בגבורתו, כמו שאמר חז"ל (שבת פח): "הנעלבים ואינם עולבים, שומעים חרפתם ואינם משיבים, עושים מאהבה ושומחים ביסורים, עליהם הכתוב אומר וְאֶהְיֶינָהּ כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבְרָתוֹ (שופטים ה, לא).

« מה זה 'שנאת חנם'? האם יש מישהו ששונא חבריו 'בחינם'! »

הלב אליהו (בפר' קדושים ע' מב) מרחיב בענין זה, וכותב, דיסוד ועיקר חיות האדם הוא האמונה, שהקב"ה בעצמו ובכבודו משיגה בכל העולמות, ואין לשום נברא כח לעשות דבר בלתי רצונו ית'. והביא מה ששמע מהחפץ חיים ז"ל, רעיון נפלא בענין שלימות האמונה, ואיך מסתכלים חז"ל על כל דבר בראיה מרוממת ובאמונה עמוקה.

כי הנה כתוב וְכִי יִרְבֶּן אֲנָשִׁים וְהָפָה אִישׁ אֶת רַעְיוֹ וְגו' אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ וְגו' שְׁבִתוּ יְתֵן וְרָפָא יְרָפָא (שמות כא, יח-ט). והנה, אדם הפשוט מצייר לעצמו ענין זה, באופן הגשמי והטבעי ביותר, שראובן הכה את שמעון באבן או באגרוף ופגע בו באיזה אבר וכדומה, והפילו למשכב בחולי ומכאוב וכו', ועל כן שבתו יתן וגם שחר הרופא ישלם, וחסל כל סיפור המעשה.

אבל בא וראה הסתכלותו של חז"ל הק', שהם ראו (בב"ק פה) בדברי התורה הק' לא יותר מזה שמכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות, שהרי מזוית הסתכלותם הם ראו סיפור של גזירה מן השמים ששמעון יפול למשכב, ולא ימות אלא יסבול צער ויסורים וכו'. אלא כיון שמגלגלין חוב ע"י חייב, נזדמן לו לשמעון שראובן הוא זה שיכהו באבן או באגרוף וכו', ואעפ"כ ניתן רשות שמעון שילך לרופא להתרפאות, וראובן יהא חייב לשלם לו את דמי שבתו ורפוייו.

הרי לפנינו לימוד גדול באמונה פשוטה וברורה, היאך צריכין באמת להסתכל על כל מה שמתרחש בעולם, שאין לשום נברא שבעולם כח ויכולת להזיק לחבירו בלתי רצונו ית', וצריכים לבא להיתר מיוחד, שמי שנחלה יוכל ללכת לרופא להתרפאות, ושמי שהזיק יהא חייב לשלם להניזק.

והנה אי' בגמרא (פסחים יג): כדלהלן: "שלשה הקב"ה אוהבן, מי שאינו כועס, מי שאינו משתכר, מי שאינו מעמיד על מדותיו". וכתב **הבעל התניא** (אגרת הקודש פרק כ"ה) על מאמר חז"ל (זוה"ק בראשית כז): "כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה": "והטעם מובן לידועי בינה, לפי שבעת כעסו נסתלקה ממנו האמונה, כי אילו היה מאמין כי מאת ה' היתה לו זאת לא היה כועס כלל,

ואף שכן אדם שהוא בעל בחירה מקללו, או מכהו, או מזיק ממונו וכו', אף על פי כן על הניזק כבר נגזר מן השמים, והרבה שלוחים למקום", עכ"ל.

על פי דברים אלו נמצא, כי עצה ופיתוי מופלאה היא לנפשו הבהמית של האדם להתחזק באמונה ובמחשבות אודות הנהגתו והשגחתו של הבורא על כל ברואיו, בכלל ובפרט, שכן, מתוך מחשבות טהורות אלו וחיזוק אמוני זה, בא האדם לכלל רוגע ומנוחת הנפש, בהכירו בידיעה ברורה שכל מה שבא לו לא בא לו אלא מידו של הקדוש ברוך הוא, אביו שבשמים.

גם אם נדמה לו לאדם שפלוני או אלמוני מזיקים לו ברצונם הרע, עליו לזכור תמיד שאין הם אלא בגדר מקל, מקל האחוז בידו של המכה. אל נא נדמה אל הכלב, אשר בעת שבעליו מכה אותו, הרי הוא נושך את המקל וחובט בו, בתחושה שהמקל הוא הוא שהרע לו ברצונו.

ובגמ' יומא (ט): אמרו, שכלל ישראל היו בבית ראשון רשעים היו, אלא שתלו בטחונם בהקב"ה. וצריך להבין הכוונה, ומה המעלה בזה,